

Vergaderjaar 2009–2010

32 123 XIII

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2010

Nr. 58

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 juni 2010

Graag bied ik u hierbij het verslag aan van de Ministeriële raadsvergadering (MCM) van de OESO die op 27 en 28 mei 2010 te Parijs plaatsvond. De MCM kende dit jaar als thema: «From Recovery to Sustained Growth». In de bijlage treft u genoemd verslag aan, evenals de Ministerial Conclusions van de MCM en de aangenomen verklaring over fatsoenlijk, integer en transparant gedrag.¹

Op de MCM heb ik mij laten vervangen door de plaatsvervangend Secretaris-generaal van het ministerie van Economische Zaken (de heer Leeftink) en de Nederlandse Permanent Vertegenwoordiger van de OESO (de heer Wellenstein).

De minister van Economische Zaken,
M. J. A. van der Hoeven

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Inleiding

Tegen de achtergrond van een zich herstellende wereldeconomie vond op 27 en 28 mei de jaarlijkse Ministerial Council Meeting (MCM) van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) in Parijs plaats. De MCM werd voorgezeten door de Italiaanse premier Berlusconi. Naast de OESO landen waren ook de landen met opkomende economieën, de vijf Enhanced Engagement (EE-5) landen, uitgenodigd: China, India, Brazilië, Zuid Afrika en Indonesië. Het was een gedenkwaardige bijeenkomst aangezien Israel, Estland en Slovenië werden uitgenodigd om toe te treden als nieuw lid van de OESO. Het op 7 mei toegetreden Chili werd verwelkomd als nieuw lid.

Het thema van de bijeenkomst was: «From Recovery to Sustained Growth». Dit thema geeft de uitdaging voor de OESO-landen goed weer. Herstel treedt weliswaar op, maar is in belangrijke mate nog beleidsgedreven. Hervormingen op verschillende terreinen zijn dan ook nodig om van beleidsgedreven herstel naar zelfdragende economische groei te komen. Tijdens de MCM is ondermeer gesproken over de overheidsfinanciën, werkgelegenheid, internationale samenwerking, innovatie, groene groei en open markten. De bijeenkomst bood de aanwezige ministers en topambtenaren de mogelijkheid om hierover in internationaal verband met elkaar van gedachten te wisselen. Dit is waardevol aangezien internationale coördinatie cruciaal is bij de genoemde onderwerpen.

In de bijlage treft u de Ministerial Conclusions van de MCM. Hieronder volgt per agendapunt van de MCM een kort verslag.

Strategic Orientations by the Secretary-General

De Secretaris-generaal van de OESO de heer Gurría wees op de financiële uitdagingen waarvoor de organisatie zich vanwege de beperkte financiële ruimte op de overheidsbudgetten gesteld ziet. De tot de kern van het OESO-werk behorende activiteiten dienden volgens hem te worden voortgezet en verdiept. Daarbij dient aandacht te worden besteed aan de nieuwe omstandigheden en de behoeften van de lidstaten op het gebied van werkgelegenheid, aanpassing van de pensioenstelsels en hervorming in de gezondheidszorg. De Innovatiestrategie van de OESO zou een belangrijke rol kunnen spelen bij de aanpak van vraagstukken inzake schaarse zaken als voedsel, energie, water, land en milieu.

De SG OESO gaf het belang aan van een, juist nu, goed opererende OESO in de internationale architectuur. De SG noemde voorts enige gebieden die verhoogde prioriteit zouden moeten krijgen: versterken verdienvermogen; groene groei; verbeteren van het meten van welzijn (verwelkomd door Frankrijk); een geïntegreerde anti-corruptiestrategie en de bevordering van de economische en sociale positie van vrouwen.

De voortzetting van de kernactiviteiten en de door de SG genoemde voorstellen inzake verhoogde prioriteit werden over het algemeen onderschreven door de OESO-landen.

Fiscal Consolidation and Employment

De sessie werd afgetrapt met een presentatie van de Chief Economist van de OESO de heer Padoan over de Economic Outlook. De OESO gaf aan dat het herstel sneller en krachtiger is dan tot voor kort werd gedacht. Het

herstel is echter wel fragiel. Dat komt doordat de kracht van het herstel vooral gebaseerd is op de dynamiek in Azië en de stimuleringspakketten in de OESO-landen en (nog) niet zelfdragend is. Het risico op een terugval is dan ook (nog) niet uit te sluiten. Gegeven de sterke terugval van het BBP in 2009 is de werkloosheid minder hoog dan werd verwacht aan de vooravond van de crisis. Niettemin lijkt de structurele werkloosheid echter toe te gaan nemen (hysterese). De door de crisis afgenomen wereldwijde macro-economische onevenwichtigheden nemen nu weer enigszins toe. De OESO wijst er verder op dat de positie van overheidsfinanciën in verschillende landen zwak blijft. Dit is met name in Europa het geval. Om het bovenstaande aan te pakken roept de OESO overheden op tot fiscale consolidatie en structurele hervormingen.

Aanwezigen deelden de mening dat de in veel landen verslechterde positie van de overheidsfinanciën aangepakt dient te worden. Daarbij was er algemene overeenstemming dat dit voornamelijk middels bezuinigingen dient te worden gerealiseerd en niet via lastenverzwaringen. Niet ieder land staat er echter hetzelfde voor en daarom werd er veelal gesproken over fiscale consolidatie met verschillende snelheden. Landen die in de vuurlinie liggen van de financiële markten dienen acuut maatregelen te treffen om de begroting weer in balans te krijgen. Landen waarvoor dit niet geldt dienen in het achterhoofd te houden dat bezuinigen een negatieve impact heeft op de vraag. Enkele ministers gaven bovendien aan dat een duidelijk perspectief geboden dient te worden om de geloofwaardigheid van het beleid zeker te stellen en daarmee een stabiel economische klimaat te scheppen. Dit is belangrijk om het consumenten- en producentenvertrouwen weer op peil te brengen.

Aanwezigen deelden de mening dat het, naast fiscale consolidatie, noodzakelijk is om het verdienvermogen van landen te verbeteren. Structurele hervormingen op bijvoorbeeld de arbeidsmarkt en productmarkten zijn daarbij noodzakelijk. Vaak werden daarbij het verhogen van de pensioenleeftijd en hervormingen in de zorg genoemd. Zonder een solide economische basis is het immers veel moeilijker om bezuinigingen te dragen.

De Nederlandse inbreng bij dit onderwerp was tweeledig. Ten eerste kan de huidige onrust op de financiële markten niet volledig begrepen worden door alleen te kijken naar het budgettaire beleid van die landen. Hoewel het gebrek aan budgettaire discipline een belangrijke rol heeft gespeeld, verklaart het niet alles. Ook landen die een relatief verstandig budgettaire beleid hebben gevoerd zijn namelijk in de vuurlinie van financiële markten terecht gekomen. Om de huidige situatie te begrijpen en op te lossen dient men niet alleen naar budgettaire beleid te kijken maar ook naar de noodzaak voor structurele hervormingen. Landen met een gebrek aan geloofwaardigheid op financiële markten zijn vaak landen met een slechte internationale concurrentiepositie. Gebrek aan aanpassingsvermogen van een economie is met name een probleem voor landen die aangesloten zijn bij de Euro, aangezien deze landen geen gebruik kunnen maken van nationaal monetair beleid om schokken op te vangen.

Gegeven deze verschillende uitgangssituaties van landen zijn er drie strategieën die bij kunnen dragen aan een succesvolle exit uit de financiële en economische crisis:

1. Landen die momenteel een relatief goede budgettaire uitgangssituatie hebben, dienen vooral de budgettaire uitdaging die samenhangt met de vergrijzing te adresseren. Deze landen kunnen het zich veroorloven om niet direct te consolideren en kunnen zich richten op lange termijn houdbaarheidsmaatregelen zoals het verhogen van de pensioenleeftijd en het hervormen van de gezondheidszorg. Het

- voordeel van dergelijke maatregelen is dat ze de fiscale positie van landen op de lange termijn verbeteren, maar op de korte termijn geen directe invloed hebben op de vraagzijde van de economie en daarmee niet het fragiele herstel ondermijnen.
2. Landen met relatief hoge begrotingstekorten en hoge staatsschulden dienen echter meer te doen. Deze landen dienen maatregelen te treffen om het begrotingsaldo sneller in evenwicht te brengen. Bovendien dienen maatregelen getroffen te worden die het verdienvermogen van de economie versterken. Het beleid zou zo vormgegeven dienen te worden dat fiscale consolidatie en economische hervormingen hand in hand gaan.
 3. De laatste strategie is relevant voor landen die in de vuurlinie van financiële markten liggen, omdat de fiscale positie van de overheid in deze landen onhoudbaar is geworden. In die gevallen is de enige remedie een onmiddellijke, sterke fiscale consolidatie. Bezorgdheid over de impact van bezuinigingen op de economie zijn niet meer relevant aangezien het voorzetten van de huidige situatie in deze landen slechter uitpakt dan ieder ander alternatief. Herstel van vertrouwen op financiële markten is een belangrijke voorwaarde voor het economische herstel in deze landen en de rest van de wereld.

De Amerikaanse afgevaardigde Christina Romer (voorzitter Economische adviesraad) ondersteunde deze lijn betreffende een gedifferentieerde exit-strategie. Daarbij vulde ze nog aan dat een belangrijke les die momenteel getrokken kan worden is dat landen in goede tijden buffers opbouwen (schuld aflossen en overschot op begroting) voor mindere tijden.

Accession

Premier Berlusconi verwelkomde als MCM-voorzitter de toetreding tot de OESO van Chili op 7 mei jl. en de uitnodiging tot toetreding aan Estland, Israël en Slovenië op 10 mei 2010. De Franse minister Kouchner, die sprak namens het gastheer-land en alle andere OESO-leden, benadrukte dat de uitnodiging aan Israël, Estland en Slovenië uitsluitend was gebaseerd op de criteria die voor alle OESO-leden gelden. De Premiers van deze drie landen verklaarden deze uitnodiging te aanvaarden en beschreven kort hoe zij de OESO zagen en wat hun land deze organisatie te bieden heeft. Zij benadrukten vooral het belang van corruptiebestrijding in OESO-verband en gaven aan door te zullen gaan met structurele hervormingen. In zijn rede sprak Premier Netanyahu van een «historische gebeurtenis» en bedankte hij iedereen die hiertoe had bijgedragen.

Propriety, Integrity and Transparency

Het Italiaanse voorzitterschap heeft een verklaring op fatsoenlijk, integer en transparant gedrag opgesteld (zie bijlage). Deze verklaring borduurt voort op de MCM van 2009, waarin werd onderstreept dat een verantwoordelijk opererend bedrijfsleven van groot belang is voor het vertrouwen in de werking van de markt. In de verklaring wordt dit nogmaals benadrukt en verder uitgewerkt in een tiental principes. Meest wezenlijke element daarin is dat het bedrijfsleven zich niet alleen aan de letter van de wet, maar ook aan de geest van de wet moet houden.

Verschillende sprekers grepen de mogelijkheid aan hun eigen accenten nog eens te zetten. De volgende aandachtspunten sprongen er daarbij uit.

- De verklaring komt op een goed moment. Er is, zoals ook door Nederland naar voren werd gebracht, sprake van een gebrek aan vertrouwen in de wijze waarop bedrijven hun doelstellingen nastreven. Het bedrijfsleven, internationaal opererend of niet, moet zich realiseren

dat de crisis een waterscheiding is. «Business as usual» is, zeker in de financiële sector maar ook elders, niet meer aan de orde.

- De implementatie van de verklaring zal echter niet eenvoudig zijn. Niet alleen is er het gat tussen de letter en de geest van de wet, ook zijn er grote verschillen tussen landen onderling. Canada wees er nadrukkelijk op dat landen niet alleen naar het internationaal opererende bedrijfsleven moeten kijken, maar ook het puur binnenlands opererende bedrijfsleven hierbij moeten betrekken.
- Het belang van het aanpakken van corruptie werd door veel sprekers onderschreven. Versterking van de werking van de «Conventie on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions» werd alom bepleit. Betere implementatie is daarbij een niet onbelangrijk aspect. Maar vooral werd gewezen op het belang dat niet OESO-landen zich ook bij deze conventie aansluiten.
- De OESO kan een goede uitvoering van de declaratie bevorderen door heldere standaarden en regelgeving te ontwerpen. In dat kader wezen veel sprekers op het belang van de herziening van de «OECD-Guidelines for Multinational Enterprises» en de het streven naar een zo groot mogelijk draagvlak daarvoor.

Sources of Growth

Het verbeteren van het verdienvermogen van de economie is een belangrijke voorwaarde voor economisch herstel. Tijdens dit agendapunt stonden daarom achtereenvolgens innovatie, groene groei en open markten op het programma.

Innovatie

Over innovatie was iedereen het eens dat het een belangrijke motor voor economische groei is. Het kan namelijk bijdragen aan een hogere productiviteit. Het creëren van de juiste randvoorwaarden werd door alle landen gezien als een belangrijke voorwaarde om innovatie te stimuleren. Denk daarbij aan het beschermen van eigendomsrechten, goed onderwijs, de juiste infrastructuur, voldoende ondernemerschap en het ontwikkelen van kennisnetwerken.

Nederland verwees in haar interventie naar de Declaratie van Amsterdam die op 27 mei 2010 is aangenomen op het zeventiende World Congress on Information Technology te Amsterdam. In deze declaratie worden betrokkenen opgeroepen om de ambities te verwezenlijken om te komen tot een duurzame, innovatieve economie en zorg te dragen dat de realisatie wereldwijd plaatsvindt. ICT kan hierin een belangrijke bijdrage leveren en overheden worden daarom verzocht om te investeren in ICT en R&D om deze transitie te verwezenlijken.

Groene groei

Schaarste en klimaatsverandering tonen de noodzaak aan van verduurzaming van de wereldeconomie. De OESO werkt daarom aan een Green Growth Strategy die tijdens de MCM in 2011 zal worden gepresenteerd. De sessie werd afgetrapt met een presentatie van de OESO over de tussenstand van deze strategie. De nadruk van de strategie dient te liggen op een wereldwijde transformatie naar een duurzame economie met zowel deelname van OESO-landen als opkomende economieën. Om dit te bereiken dienen verschillende trends doorbroken te worden. Daarbij dient bovendien bedacht te worden dat barrières om de economie aan te passen geslecht dienen te worden. Subsidies die schadelijk zijn voor het klimaat, zoals subsidies op fossiele brandstoffen en energie, dienen te worden afgebouwd. Dit is echter lastig om te realiseren vanwege

concurrentieoverwegingen. Een internationaal gecoördineerde aanpak is noodzakelijk om tot een oplossing te komen. Het is verder belangrijk dat de aanpassingskosten van verduurzamen niet genegeerd worden. Op bijvoorbeeld de arbeidsmarkt zullen werknemers omgeschoold dienen te worden om in de nieuwe sectoren aan de slag te komen.

Veel ministers zagen de noodzaak tot verduurzaming van de economie als een kans op een nieuwe bron van groei. Vaak werd echter aangestipt dat de aanpassingskosten van de economie – zoals ook al aangegeven door de OESO – serieuze aandacht verdienen. Enkele aanwezigen wezen op de absolute noodzaak om externaliteiten in de prijzen te internaliseren. Uiteindelijk zal een beleidsmix nodig zijn om de wereldeconomie op een duurzaam pad te krijgen.

Nederland zette vraagtekens bij de keuze om Green Growth als bron van groei te presenteren. De transitie zal zeker nieuwe mogelijkheden creëren voor nieuwe banen, nieuwe technologieën en nieuwe sectoren. De verduurzaming van de economie zal echter ook een zware last betekenen voor bestaande banen, technologieën en sectoren. Empirisch onderzoek suggereert dat verduurzaming van de economie kan leiden tot een lagere potentiële output. De OESO dient haar strategie daarom ook te focussen op hoe we deze aanpassingskosten kunnen minimaliseren. Twee zaken zijn in dit verband van belang. Ten eerste dient de vraag beantwoord te worden wat de optimale beleidsmix is om de economie te verduurzamen. Ten tweede zal bedacht dienen te worden hoe internationale samenwerking tussen landen tot stand kan worden gebracht, aangezien dit een belangrijke voorwaarde is om te aanpassingskosten om te verduurzamen laag te houden.

Open markten

Open markten dragen bij aan het verdienvermogen van een land. De OESO benadrukte dit nogmaals bij de opening van de sessie over open markten. Belasting op import zorgt er namelijk voor dat het binnenlandse bedrijfsleven niet kan beschikken over de middelen die zij nodig heeft. Hierdoor wordt een optimale allocatie van productiefactoren verstoord. De OESO gaf aan dat beleid gericht op openheid echter samen dient te gaan met binnenlandse hervormingen. Het is namelijk van belang dat een economie zich aan kan passen aan veranderende omstandigheden. Verder werd aangegeven dat het van belang is duidelijk te communiceren wat de voordelen van open markten zijn naar het publiek.

De wereldhandel nam met 12% af in 2009. Middels succesvolle internationale coördinatie is voorkomen dat landen teruggrepen naar de oude middelen van protectionisme zoals importtarieven. Veel ministers wezen op het belang van dit succes. Enkele aanwezigen gaven aan dat andere vormen van protectionisme wel degelijk de kop op zijn gestoken. Denk aan de steun van binnenlandse sectoren zoals de auto-industrie. Verschillende landen benadrukte verder het belang van een succesvolle afronding van de Doha-ronde. Uitbreiding en verdiepen van open markten draagt namelijk bij aan economische ontwikkeling. Tegelijkertijd is er – net als bij Groene groei – aandacht nodig voor de aanpassingskosten van een economie. Open markten zorgen weliswaar voor een verbeterde allocatie van productiemiddelen, maar dit proces gaat onontkoombaar gepaard met verandering van de sectorstructuur. Hierdoor zullen bijvoorbeeld werknemers omgeschoold dienen te worden om aan de slag te kunnen in sectoren die wel concurrentiebestendig zijn.